44րդ ՏԱՐԻ — ԻԶՄԻՐ ՈՒՐԲԱԹ 17 ՓԵՏՐՎԱՐ 1884 — ԹԻՒ 1268

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Հատը 3 մէթալիք Իզմիրի մէջ — ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ — Դուրսերը 4 մէթալիք հատը

Յ. Գ. ՍՎԱՃԵԱՆ
Համարատու—Տնօրէն

ՏԱՐԵԿԱՆ ԳԻՆ ԿԱՆԽԻԿ
ԻԶՄԻՐ . . . Օսմ. ոսկի 1
ԴՈՒՐՍԸ . . . Մէճիտիյէ 6
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐ . Ֆրանք 25

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ
5 ղրուշ տողը ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ
2 ղրուշ . . . ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ
60 փարա . . . ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

Գ. Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Հիմնադիր

Խ. ԴԵՐՁԱԿԵԱՆ, կը տնօրինէ բաժանորդագրութեան եւ ծանուցման վերաբերեալ բոլոր գործերը։ Բուպլիք-Պէսլէսթէն

Ո՛ր եւ է գրութիւն, յղուած կամ նամակ, որ ուղղակի ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ կը վերաբերի, տնօրէնին կը ղրկուի։ Սէվլի խան թիւ 17

ԻԶՄԻՐ, ՈՒՐԲԱԹ, 17/29 ՓԵՏՐՎԱՐ

ԿՐՕՆԻԿՈՆ

Երէկ Ս. Վարդանանց հանդէսը կատարուեցաւ Մեսրոպեան ազգային վարժարանի մէջ ։ Հանդիսականք բազմաթիւ էին անցեալ տարիներու համեմատութեամբ, թէեւ գեղեցիկ սեռէն քիչ անձինք ներկայ էին ։

Պատշաճի ճառեր և քերթուածներ կարդացուեցան երկու սեռի աշակերտաց կողմանէ։ Ճառախօսեցին նաեւ Ս. Առաջնորդն և դպրոցաց տեսուչ Մեծ. Մ. Մամուրեան էֆէնտի ։ Երգեցողութիւններ եղան դաշնակի նուագներով։

—

Ինչպէս ակնարկած ենք մեր երկրորդ երեսին մէջ, Իզմիրցի ազգայնոց մեծ մասը, տէր Աբրահամ քահանայի ծանուցեալ խնդրոյն ծանր կերպարան մ'առնելուն և խռովութեան վերջանալուն անյուսալի ըլլալուն վրայ, որոշեր են բողոքականութեան դիմել, և այսօր կամ վաղը հոս գտնուող պատուիրակներն, քստ իրենց ասութեան, բողոքական պատուելի մ'առնելով պիտի մեկնին Իզմիրէ։ Մեծ եղաւ մեր վիշտն, երբ այդ պատուիրակները մեզ յայտնեցին թէ անդառնալի է իրենց որոշումն կրօնափոխութեան մասին, թէ հարիւրէն աւելի ընտանիք Լուտերի կրօնը պիտի ընդգրկեն ։ Կցաւինք որ խմբագրութեանս կողմէ իրենց եղած ամեն խրատ և հաշտարական ջանք անօգուտ եղան ։ Այս խնդրոյ մանրամասն պարագաները պատմեցին մեզ այդ պատուիրակները, որք եթէ ստոյգ են, ծանր պատասխանատուութիւն կը ձգեն դժբաղդաբար մեր Ս. Առաջնորդին վրայ։

Սակայն կըսկսինք հաւատալ թէ մեր Ս. Առաջնորդն այնքան սխալ քայլ առած չըլլայ, որքան կըցուցնեն Իզմիրցիք։ Դալ անգամ կըպատմենք այդ պարագաները ։

—

Անցեալ գիշեր Թաշխանէի օրճարաններէն միոյն մէջ, երկու Հայ երիտասարդներ կռուի բռնուելով, մին միւսը կը վիրաւորէ դանակի հարուածով ։ Վէրքը ծանր ըլլալով, կըսուի թէ յոյս չկայ մահուընէ ազատելու ։

Սպանիչն յաջողեցաւ փախչիլ, բայց ոստիկանութիւնը օրճարանին տէրը ձերբակալեց որ տակաւին հարցաքննութեան տակ է։

Եթէ ստոյգ է մեզ պատմուածքն, այս խեղճ վիրաւորին մահաբեր ծանրութիւն մը ստանալուն ուրիշ աններելի պատճառ մ'ևս եղած է ։ Նախ վիրաւորին Հայազգի և երկրորդ մեր ազգ. հիւանդանոցը Թաշխանէ թաղին խիստ մօտիկ ըլլալուն պատճառաւ, բնական էր որ վիրաւորին հոն տարուէր, ինչպէս որ տարուէր է ։ Սակայն ցաւալի է ըսել որ ազգային հիւանդանոցէն մերժուեր է, չենք գիտեր ի՛նչ պատճառաւ ։ Արդ, այս մերժումը տեսնելով՝ վիրաւորը կրող մարդիկ ստիպուեր են Յունաց հիւանդանոցը տանիլ զինքը, բայց ինչպէս յայտնի է, Յունաց հիւանդանոցը բաւական հեռի ըլլալով, վիրաւորը ճամբան երկու անգամ կընուաղի արիւնն սպառելուն պատճառաւ, հետեւաբար վիճակը կըծանրանայ ։ Յունաց հիւանդանոցը սիրով և փութով կընդունի վիրաւորը ։

Ի՞նչ անուն տալ պէտք է ազգային հիւանդանոցի այս դատապարտելի ընթացքին ։ Եթէ մասնաւոր հիւանդատուն մ'է, եթէ ազգային և հասարակային հաստատութիւն մը չէ՝ մեր օբբաղմնին աւետարանաշունչ խօսքերով կառուցուած այդ հիւանդանոցը, թող հրապարակաւ ծանուցանէ նոյնին պատ. փորձութիւնը, վասնզի մեկէն աւելի է որ այս տեսակ դէպքեր կըպատահին, և դայթակղութեան ու զայրոյթի պատճառ կըլլան հասարակութեան մէջ ։

—

Չորեքշաբթի օր Նոլ Պէտեսթէնը եղերական տեսարանի մը թատր հանդիսացաւ ։

Սեղանաւոր երկու յոյն եղբարք ի վաղուց անհամաձայնութիւն և հետեւաբար ոխ ունենալով իրարու դէմ, նոյն օրը մին միւսին ներկայանալով կըսպառնայ սպաննել և մինչ աթու մ'առնելով վրան կը յարձակի, միւս եղբայրը խանութին մէջ գտնուած վառարանը բռնելով յարձակողին գլուխը կը թափէ մէջը գտնուած կրակը ։ Հետեւանքը ցաւալի կըլլայ ։ Խեղճին գլուխն ու ամբողջ դէմքն այրելով՝ արիւնաթաթախ և անճանաչ կոճղի մը կերպարանք կըստանայ ։ Ոստիկաններ հասնելով երկուքն ալ կը ձերբակալեն և կ'առաջնորդեն կառավարութեան դուռը ։

—

Մի և նոյն գիշերը Այի Նիքօլա թաղին կողմերը Պաշտոնէի մը մէջ հրդեհ ծագելով շէնքն և մէջի վաճառքն ամբողջովին այրեցան ։ Շէնքն ապահովուած էր ։

—

Հակառակ Իզմիրի ծովափորչին մէջ նաւարկութեան համար, Եահեա էֆէնտիի՝ կառավարութեան կողմէ ստացած մենաշնորհին, Ճօլի և ընկ. նախորդ ընկերութիւնն համարձակեցաւ երէկ իր շոգենաւերն երթեւեկութեան հանել անգլիական դրօշակ պարզելով, բայց կառավարութիւնը շուտով արգիլեց այս ապօրինութիւնը ։

—

Վսեմ. կառավարիչն առջի օր քաղաքս վերադարձաւ Պերկամայէն, ուր գացած էր տեղւոյն վարչական քանի մը գործեր կարգադրելու համար ։

Վեհ. Սուլթանի թիկնապահ Սիւլէյման Պէյ, Միւթէսարրֆ Պէյ, Արիֆ Պէյ, Թալաթ Պէյ, Եմլաքի տնօրէն Պ. Մէրսընիէ քաղաքս վերադարձած են Չէշմէէն, ուր գացած էին երկրաշարժէն արձակելոց բաշխելու 2600 օսմանեան ոսկի և 695 կտոր հանդերձեղէն ։

Ասկէ զատ 150 ոսկի եւս բաշխուեցաւ, որ գոյացած էր քաղաքիս Նպաստամատոյց յանձնաժողովոյ կողմանէ ։

Սիւլէյման Պէյ մօտ օրերուս մէջ պիտի մեկնի քաղաքէս ։

—

Այս առաւօտ լուսնալու մօտ երկրաշարժի բուռն ցնցում մը տեղի ունեցաւ մեր հողին վրայ։

—

Վուրլայէն կը գրեն մեզ թէ, նոյնպէս այդ քաղաքին մէջ երկրաշարժի ցնցումներն անընդհատ կը շարունակեն ։ Անցեալ չորեքշաբթի կէս օրէն եռեւ ցնցումներ տեղի ունեցեր են գրեթէ տասն անգամ, իսկ հինգշաբթիէն ուրբաթ լուսնալու գիշեր թեթեւ և բուռն ցնցումներ հետզհետէ հինգ անգամ իրարու յաջորդեր են ։ Այս ցնցումներու միջոցին մերթ ընդ մերթ ընդգետնեայ ահուելի դոռմունք լուեր են ։

Ճարժ եղեր է նոյնպէս Կիւլ Պաղչէի և Սիվրիհիսարի մէջ ։ Չէշմէ, Րէիս Տէրէ և Ալաչաթը ցնցում չէ պատահած։

Յիշեալ քաղքէն կ'իմացունեն նոյնպէս թէ, Հաճի ափըզ էֆէնտիի սպանիչը տակաւին չէ ձերբակալուած ։ Երեք անձեր բանտարկուելով՝ հարցաքննութեան դրուած են սպանիչը ճանչած կամ իրենք սպանիչ ըլլալու ամբաստանութեամբ ։

—

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Մարտ 1/13 հինգշաբթի օր կէսօրէն առաջ ժամը 10ին Պասքոլիչի Ֆէրխանէին մէջ աճուրդով ծախու պիտի դրուին ոսկեղէն, անդամանդեղէն և գոհարեղէն զանազան նիւթեր, կանխիկ վճարելի, օսմանեան ոսկին 100 ղրուշէն ։

—

Քաղաքիս ազնուափայլ Հայ Տիկնայք և Օրիորդք սկսած են արդեամբ պատասխանել Ս. Հռիփսիմեանց վարժարանի շինութեան յանձնաժողովոյ շաբաթ մ'առաջ հրատարակած յայտարարութեանն, ղրկելով առ Սրբազան Նախագահն յանձնաժողովոյ իրենց յօժարակամ նուէրներն, ինչպէս կը տեսնուի հետեւեալ ցուցակէն, որ սկզբնաւորութիւնն է հանգանակութեան և որ այսուհետեւ պիտի շարունակուի ։

	Օսմ. ոսկի	
Տիկին Մարգարիտ Յակոբեան	1	
» Թագուհի Կ. Յակոբեան	2	
Օրիորդ Էլիզա Կ. Յակոբեան		50
Տիկին Նեկտարինէ Ս. Սիվրիսա.	2	
» Վարդուհի Յ. Սիվրիսա.	1	
Օրիորդ Մարիամ Յ. Սիվրիսա.	1	
Տիկին Մարիամ Ղազարոսեան	1	
» Տիգրանուհի Յ. Վարպետ.	2	
Օրիորդ Զարուհի Վարպետեան	2	
Տիկին Մարիամ Մամուրեան	1	
» Վառվառէ Մերկերեան	2	50
» Հռիփսիմէ Յ. Գարագաշ.	3	
Օրիորդ Թագուհի Թ. Տամլա.	2	
Տիկին Տուտու Ս. Տամկաճեան (դաղ. մէկ ոսկի)		88
» Պարծանք Գ. Սուլթանեան	5	
» Տիգրանուհի Ս. Կոստան.	1	
Օրիորդ Զապէլ Ս. Կոստանեան		50
Տիկին Մարիամ Գ. Պուպլի	2	
Բարեպաշտուհի մը	1	25
	31	63

Իզմիր, 14 Փետր 1884

(ԿՆԻՔ)

Յանձնաժող. շինութեան Հռիփս. վարժ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԵՒ ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Աթէնք, 22 Փետր. — Զրոյց կայ թէ թագաւորն այս ամառ Վիեննայէն պիտի երթայ, ուր պիտի հանդիպի Ալմանիոյ կայսեր և Տանըմարքի թագաւորին։

—

Թանժէր, 21 Փետր։—Մարոքի Ֆրանսական դեսպան Պ. Օտռէկայի փոյթով Ռիֆի խնդիրը կարգադրուեցաւ ի մեծ գոհունակութիւն Ֆրանսայի ։

Ռիֆի ցեղերուն Ֆրանսայի դէմ հակառակութեան գրգռող յանցաւոր պաշտօնեայք պաշտօնազուրկ եղան, և այս երկրին մէջ օտարաց ճանբորդութեան արգելքը վերցաւ ։ Այսուհետեւ Ռիֆ բաց է բոլոր Եւրոպացւոց ։

—

Բէթէրպուրկ, 22 Փետր։—Բէթէրպուրկի Ժուռնալն այսօր կայսերական Իւքազ (հրովարտակ) մը կըհրատարակէ, որով Ռօզէնպախ զօրավարը Թուրքիստանի և Մէրվի շրջակայից ընդհանուր կառավարիչ կ'անուանէ ։

—

Պէրլին, 22 Փետր։ — Բէթէրպուրկէն հոս հասած լուրեր կըծանուցանեն թէ Տոնի վրայ, Պօլթօվայի մէջ գիւղային խռովութիւններ ծագեր են. Խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան անմիջապէս կառավարութեան կողմանէ ։ Զօրք ղրկուեցան կարգապահութիւնն հաստատելու ։

—

Պէրլին, 22 Փետր։ — Ըմպելեաց վրայ դրուելիք տուրք վերակազմութեան Ռուս յանձնաժողովը կըշարունակէ իր աշխատութիւնները ։ Կըհաստատեն թէ մեծամեծ խարդախութիւններ երեւան ելեր են այդ տուրքի հաւաքման մէջ ։

—

Լոնտրա, 23 Փետր։—Հասարակաց խորհրդարանը գահախօսութեան ի պատասխանի ուղերձ մ'ընել քուէարկեց ։

—

Պէրլին, 23 Փետր։—Պ. Վալֆրէ Բէթէրպուրկէն վերադառնալով կըսէ թէ, յաջողած է ո՛րոշել տալ Ռուս կառավարութեան, որպէսզի իր ազդեցութիւնը բանեցունէ Պուլկարիոյ վրայ Բարձրագոյն Դրան պարտաւորած տուրքը վճարելու ։

—

Մատրիտ, 24 Փետր։—Պ. Քանէլլօ Պօլսոյ սպանիական դեսպան կոչուեցաւ, Պ. տը Ռասքօն կոմսին տեղ, որուն հրաժարականն ընդունուեցաւ ։

—

Պէրլին, 25 Փետր։ — Բէթէրպուրկէն հասած լուրեր կ'իմացունեն թէ, վերջերս սպառնական նամակ մ'ուղղուած է առ Մեծ Դուքս Կոստանդին ։ Նամակին հեղինակը բռնուեր է ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

—

Նախորդ թուով Նամակ մը հրատարակած էինք, մեր մէկ քանի բաժանորդաց կողմէ գրըւած, իբր պատասխան Մասիսի յօդուածագրին: Մեր հրատարակած այդ Նամակն, ինչպէս դիտած են ընթերցողք, կ'եզրակացունէ թէ՝ Իզմիրի ժողովրդեան մէկ կամ մեծ մասն իրօք կը գանգատի մեր Սրբազան Առաջնորդի պաշտօնավարութեան եղանակէն՝ հակառակ Մասիսի յօդուածագրին հերքման, թէ՝ Ն. Գերապատուութիւնը շատ պարագաներու մէջ ապացուցած է իր թուլութիւնը, թէ՝ նորա Առաջնորդութենէ հրաժարելու դիտաւորութիւնը ցաւ եղած է իրենց և կուզեն որ ինքզինքն ուղղելու թեւութեամբ միշտ Իզմիրի Առաջնորդ մնայ, թէ վերջապէս՝ մեր գրածները թէպէտ ստոյգ բայց խիստ էին:

Այս Նամակն իր յայտնի հակասութիւններն ունի և չկրնար ճշմարտութեան արձագանք մը եղած ըլլալ, ինչպէս կը կարծեն մեծարգոյ հեղինակները: Նախ որ ուղիղ բանի հակառակ արտայայտութիւն մ'է ըսել թէ՝ այս ինչ պաշտօնէէն կը գանգատինք, բայց կուզենք որ այդ պաշտօնեան կրկին շարունակէ իր պաշտօնը: Թէպէտ թէութիւն մը կը ցուցուի, այն է այդ պաշտօնէին ինքզինքն ուղղելու թէութիւնը, բայց շատ ծիծաղելի առաջադրութիւն մ'է այդ, քանի որ տարիներէ հետէ մէկէ մը գանգատ ունենալ կը խոստովանուի և հակառակ ասոր՝ դեռ կ'առաջարկուի որ այդ պաշտօնեան ուղղէ իր պաշտօնական թերութիւններն ու թուլութիւններն և կրկին շարունակէ իր պաշտօնը: Ըսել է որ պաշտօնեան չէ այլ մարդն է՝ առ որ համակրութիւն մը կը տածուի, և միշտ անոր ներկայութիւնը կ'ուզուի իր գտնուած տեղը: Դիւրին էր հասկնալ, եթէ ըսուէր թէ, մասնաւոր մէկ կէտի, այսինքն սա կամ նա պատահական կէտին մէջ թերի կամ թոյլ գտնուած է, բայց ապագային մէջ եթէ այդ կէտը կըրկին ներկայի՝ ա՛լ այդ թերութիւնն ու թուլութիւնը չը գործելուն յոյս կայ: Սակայն քանի որ Նամակագիրք ընդհանրապէս և շատ ու շատ կէտերու մէջ տարիներէ հետէ թերութիւն և թուլութիւն կը գտնեն պաշտօնէի մը վրայ, և միւս կողմէ տակաւին անոր պաշտօնի շարունակութեան կը բաղձան, թերի ու թոյլ բնաւորութենէն հրաժարելու թէութիւնն առաջադրելով, այն ատեն սա հետեւութիւնը կը հանեն թէ, կամ այն է՝ որ վեց եօթ տարիէ ի վեր իր պաշտօնին մէջ թերի ու թոյլ գտնուող՝ ծերութեան սեմին մօտեցած պաշտօնէէ մը տակաւին ուղղութիւն կըսպասուի, հակառակ հոգեբանական վարդապետութեան, ի-բըր այն պատանիէն՝ որ հազիւ մտած է իր ուսանողական շրջանին մէջ, և կամ այն է՝ որ այդ պաշտօնէին չէ՛ թէ պաշտօնավարական այլ անձնական ներկայութեան տեսակէտով կը փնտռուի պաշտօնին շարունակութիւնը, այսինքն փափաք կը յայտնուի որ ո՛չ պաշտօնեան այլ մարդը մնայ իր տեղը, և կամ՝ ո՛չ թէ պաշտօնէէն այլ մարդուն վարքն ու ընթացքը կուզուի ուղղել, և այս պահանջումն երբէք յարաբերութիւն չունի պաշտօնէին իւր պաշտօնի մասին ունեցած թերութեանց ամ թուլութեան հետ:

Մեծարգոյ Նամակագիրք այս հակասութեան մէջ կը գլորին, կարծելով ճշմարտութիւն մ'եւրեւան հանած ըլլալ և կամ կուզեն դիտմամբ ծփալ մեր Ս. Առաջնորդին նկատմամբ եղած թեր ու դէմ կարծեաց մէջ: Սակայն, իրենց այդ գրութեամբ ուրիշ կասկած մը կուտան մեզ: Այսինքն, թէպէտև իրենց Ս. Առաջնորդը թերի և թոյլ է իր պաշտօնին մէջ, սակայն քիչ փոյթ է իրենց համար այդ պարագան, բաւական է որ Մելքիսեդեկ Մուրատեանցն ըլլայ այդ պաշտօնին մէջ գտնուող մարդը: Այն է ուրեմն իրենց . . . փնտռածը և ո՛չ պաշտօնեան: Ձենք երկմտիր, [illegible] . . .

Մեծարելի Նամակագիրք մեր գրածներուն ստուգութիւնը կը խոստովանին, սակայն խիստ կը գտնեն զանոնք: Ո՛հ, ինչո՞ւ կը մոռնէք ինքզինքնիդ, չե՞ք գիտէք միթէ, որ ճշմարտութիւնն անոնց համար միայն դառն է՝ որք այդ ճշմարտութեան մութին մէջ մնալէն օգուտ կը քաղեն . . . Եւ ո՞ր կէտին մէջ էր մեր խստութիւնը,—չըսուիր: Եւ սակայն ստուգութիւնն անբաժանելի է, եթէ կարելի է այսպէս ըսուիլ, պարզ է բառին իմաստը, բան մը՝ որ ստոյգ է, ա՛լ բոլորովին աւելորդ է զանազանել զայն: Ա՛լ խիստ աւելորդ է [illegible] մօտ: Ստուգութիւնը կրնայ աստիճան մ'ունենալ, այլ ոչ խստութիւն կամ մեղմութիւն: Երբ [illegible] է կըսուի, այս ստուգութեան հետ խիստ ու մեղմ յարաբերութիւն չեն կրնար ունենալ, սահմանն է միայն որ կրնայ զանազանել և բաժանելի ցուցանել զայն, առարկելով թէ գտնուոր թուղթ ալ կրնայ ըլլալ:

Մեր մեծարգոյ Նամակագիրք կէտ մը մնացած են դիտել տալու իրենց դիտողութեան մէջ: Մենք դիտել տանք ուրեմն, եթէ կըներեն: Մասիսի յօդուածագիրն իր խօսքը վերջացուցած ատեն կըսէ թէ, մեր Գեր. Առաջնորդը պիտի հրաժարի իր պաշտօնէն երբ տեղւոյս Հռիփսիմեանց վարժարանի շինութիւնն աւարտելով բացման հանդէսը կատարուի: Եւ այս՝ Ն. Սրբազնութեան հիւանդութեամբ և կամ Իզմիրի օդէն տաղտկալելուն համար:

Ընդունելի առաջադրութիւն մը չէ այս կարծենք: Քանի որ Նորին սրբազնութիւնն անպատճառ որոշած է հրաժարիլ, անհրաժեշտ հարկ մը չ'երեւիր տակաւին քանի մ'ամիս եւս յանիրաւի տառապիլ և տաղտկալիլ Իզմիրի օդէն: Անձնական կամ կենսական այդ մեծ զոհողութիւնն ընելու համար՝ անխուսափելի հարկէ մը բանադրօսուած պէտք է ըլլալ: Այդ հարկն անգոյ է, այլ է սակայն՝ եթէ Նորին սրբազնութիւնն յիշեալ դըպրոցին ճակատն իր անունը քանդակուելուն պիտի սպասէ: Կըրնայ իրաւունք ունենալ, քանի որ իր օրով կառուցաւ:

—

Լոյս լրագիրն իրեն ղրկուած «Զմիւռնիոյ ազգային գործոց վերաբերեալ, ինչպէս կըսէ ինք, յոյժ կարեւոր և ընդարձակ գըրութիւն մը» հրատարակելսկսած է: Այդ գրութիւնը, բնական է գուշակել, կատաղօրէն մեր վրայ յարձակելով կըսկսի: Ամենեւին մեր փոյթը չէ սակայն այդ կէտը արդէն առաջին անգամը չէ որ այս վերջին մէկ երկու ամսուան մէջ, Մելքիսեդեկի . . . սիրահարներն անլուր հայհոյանքներ ժայթքեցին մեզի թէ՛ բերանացի և թէ գրով: Մեզի համար ա՛լ անոնց վրայ խօսիլն իսկ աւելորդ է: Իրենց գրչով իրենց պատկերը գծեցին:

Սակայն սոփուած ենք այդ գրութիւնն հեղինակող սինլքորներու (որոց ստորագրութիւնը պիտի տեսնենք հարկաւ գրութեան վերջը) հարցունել թէ, իրենցմէ ո՞ր խայտառակէն պահանջեր ենք այդ գրութիւնն հրատարակելու համար երեսուն մեճիտ: Վրէժխնդրութիւնը կըրնայ ուրեմն մինչև այս աստիճան ստորին ստութեան մղել մարդ: Անամօթութիւնն իբր չափի՛կ ըզգեցած են արդեօք Մելքիսեդեկի . . . սիրահարները:

Ստոյգ է որ մեզի ներկայացաւ այդպիսի գրութիւն մը, և մենք հաւանութիւն տուինք հըրատարակելու, սա պայմանաւ որ ուղղակի մեզ և ուրիշի մը դէմ անլուր հայհոյութիւններով և նախատական բառերով մըրոտուած տողերը սրբեն, միմիայն խնդրոյն վրայ խօսին և ուզածնուն չափ գովեն, գովաբանեն, տաղերգեն և Ոլիմպոսի բարձունքն հանեն Գեր. Մելքիսեդեկը: Մենք բոլորովին անտարբեր ըլլալով առ այդ՝ պատրաստ էինք հրատարակելու և եթէ արժան դատէինք մենք եւս մեր դիտողութիւնները կը յաւելունք թեր կամ դէմ:

Բայց կարելի՞ է միթէ կողմնակալութիւն հետեւցընել, երբ մեզի դէմ գրուած նախատական տողերու հրատարակութիւնը կը մերժենք: Ո՞վ կըսէ թէ ազատութեան և անկողմնակալութեան անունը լրագիր մը կը պարտաւորի հրատարակել իւր դէմ ուղղուած հայոյանք, լուտանք, զրպարտութիւն և հեղինակողներուն նման պաղ կատակներ: Ա՞յս կերպով ուրեմն կըմբռնէք ազատութիւնն ու անկողմնակալութիւնը, դո՛ւք ո՛վ հայկատակութեան ու սարկաւթեան տիպարներ: Այդ տեսակ ազատութիւն մը կրնայ պաշտպանուիլ միայն այն տեղ՝ զոր դուք լաւ կը ճանչէք: Ո՞վ կըսէ թէ, յանուն անկողմնակալութեան լրագիր մը կը պարտաւորի հրատարակել Նամակ մը, որոյ մէջ գրուած է օրինակի համար. «խմբագի՛ր, դուն վատ, ցած, չարախօս և զրպարտիչ ես, քու թերթդ անկարեւոր, անպիտան և վատ կիրքերու գործիք մ'է, ուրեմն կը հայհոյեմ զքեզ. . . և այլն:»

Ձենք հասկնար թէ ինչ տեսակ անկողմնակալութիւն է այս, զոր այդպիսի գրութիւն մը հըրատարակելով ապացուցած պիտի ըլլայինք, ըստ Լոյսի յօդուածագրոց:

Կ'երեւի թէ միժառութեան կիրքէն և Մելքիսեդեկի քաղցըր . . . սէրէն գինովցած՝ ա՛լ դատողութիւննին կորսնցուցեր են այդ տալօրինակ արարածները:

Արդ, կը պահանջենք որ հըրատարակեն իրենց անունը տան այն անձինք որք կը գրեն թէ երեսուն մեճիտ պահանջեր ենք այդ գրութիւնը հրատարակելու համար: Այո՛, կը պահանջենք, որ եթէ ստոյգ մութին մէջ աս ու ան անուանարկող վատ արարածներ են, թող ճակատնին բանան ու ապացուցանեն հրապարակաւ թէ այդպիսի առաջարկութիւն մ'ըրեր ենք իրենց, թող ապացուցանեն և ամօթապարտ ընեն զմեզ, եթէ ոչ Մելքիսեդեկի . . . . . սիրով գինովցած՝ ուրիշը զրպարտող հայկատակներ են ատոնք, և ոչ թէ պատույ զգացում կրող և ուղղութեան հետեւող մարդեր:

Այս մարդիկ Մասիսի եւս կըսպառնան, յայտարարելով թէ ապագային մէջ ծանրապէս պիտի տուժէ, Մելքիսեդեկը չըպաշտպանելուն և մեր գրածներն ստոյգ կամ անկողմնակալութեամբ գրուած ըլլալն յայտնելուն համար: Ի՞նչ պիտի ընեն արդեօք Մասիսի, բաժանորդութի՞նը պիտի ձգեն (եթէ բաժանորդ են): Այս է հարկաւ նոցա սպառնալիքն ինչպէս ըրին մեզ իսկ: Եւ ահա ճիշտ այդ կէտին մէջ է որ պայծառ կերպով կըցուցնեն՝ իրենք զիրենք թէ ինչ ազգի արարածներ են ատոնք . . . .

Լոյսի այդ Նամակին վերջը կըսուի թէ «ազգային շրջանակաց մէջ լրագրական ասպարէզի վրայ ականածութեամբ(?) կըխօսուի Գեր. Մուրատեանցի բարեմասնութեանց և արժանաւորութեանց վրայ» (sic):

Լօտէմիշի հայ հասարակութեան թո՛ղ հարցընեն թէ ի՛նչ [illegible] անէծ և նզով կը կարդան Գեր. Մուրատեանցի: Կարծեմ (կարծեմն աւելորդ է, իրողութիւնն է) որ այդ հասարակութեան կողմանէ հոս եկող տասնի չափ պատուիրակները մեր սրբազանի երեսին գոչած են այդ անէծներն ամենայն . . . . [illegible]:

Մելքիսեդեկի սիրահարներն եթէ միանգամ մեր դրասեակը գտնուէին վերջին երեք չորս օրուան մէջ, պիտի լսէին թէ ինչ անլուր խօսքեր կը տեղային նորին գերապատուութեան իրենց դէմ ունեցած վարմունքին վըրայ, թէ ինչպիսի վիրաւորեալ սրտով կանիծէին Մելքիսեդեկն որ պատճառ եղաւ իրենց, կըսեն, բողոքականութեան դիմելուն, ինչպէս որ արդէն որոշեր են և այսօր կը մերժեն կարծենք, այդ պատուիրակները, բողոքական պատուելի մը տանելով հետերնին:

Կը յուսանք որ այս պարագան շատ կ'օգնէ նորին գերապատուութեան Լուսաւորչի Աթոռը բարձրանալու:

═══

Պատուելի և ազնիւ խմբագիր (Արշալոյս Արարատեան) ազգօգուտ լրագրի յԻզմիր

Պատ. Ազգ. Երես. սպասաւելի ժողովոյն անցեալները հրատարակած Ցայտագրին 20րդ յօդուածին նկատմամբ, Ձեր 1236 թիւին մէջ հրատարակուած կորճաւոտ տեսութեանըս սկզբնական մի քանի բառերուն չափազանցութիւնը ծանուցեր էիք, որով դուք Ձեր խոհեմութիւննիկին ապացուցիք, ես ալ՝ նոյնութեամբը տպելնուդ մեծապէս շնորհակալեալս:

Ձեր ազնուութեան վերագրուած այն բառերուն խիստ չափաւոր և իրաւամբ գրուած ըլլալը՝ խորին համոզմամբ հաստատելու յանդգնեցայ հետեւեալ կենդանի փաստերով, միանգամայն խնդրոյն խորը թափանցելու սոխակմամբ. ուստի կ'աղաչեմ, որ ներելով համարձակութեանս, բարեհաճիք թոյլ տալ ինձ սպասել առթիւ և հրապարակաւ սակաւ ինչ եւս խօսելու—թէպէտ, շարունակեալ դիպաց սպասելովս ուշացայ—:

Նախ, քաղաքիս Կրօն. Պատ. ժողովը [illegible] Ձեզ դէմ [illegible] ու հե- [illegible] ցուցանեցաւ, մինչդեռ անդին շատ թշնամիներ ունէր, ունի և պիտի ունենայ, քանի որ արձակելին [illegible] և կապելին կ'[illegible]:

Երկրորդ. տարեգլխի կամ տարեդարձի այս նշանաւոր առիթ մը չէր հասած, երբ միճակիս առաջնորդութեան եօթնամեայ գործադրութեանց ընդհանուր հաշուեցոյցին արդէն մաս առ մաս յայտարարեալ յայտագիրը [illegible] կրկին հրատարակուեցաւ, մինչդեռ տողին ամենայն ինչ կատարեալ էր . . . :

Երրորդ. Լոյս, Տիրայր, Գ. պարոնայք և շատեր երրորդ ժամուն յուզմամբ արթնցած կանուխ զաւանցեցին:

Չորրորդ. Արշալոյս—Արարատեանը 43 տարի և 6 ամսուան շրջանին մէջ իր անդրանիկութիւնը անարատ պահեց, մինչդեռ (սկզբնաթիւը ինձ անծանօթ) Ձեր Պատ. խմբագրութեան իբր մէկուկէս տարուան ձեռնարկի կարճ միջոցին մէջ [illegible] (՚՚՚).— ծայրայեղ չփոթութիւն . . . Նիւթն է որ կ'անհետանայ ո՛չ թէ բանը, և իրաւի կըսեմ, Իզմիրի մեծ վիճակիս Հայ ժողովուրդը այսօր պարծանօք կրնայ պանծալ դեռ նոր ստացած իր անդրանիկ և ճշմարիտ ԹԱՐԳՄԱՆՈՎԸ, որ դուք էք, փոխանակ թերթիդ անդրանկութեանը:

Հինգերորդ և վերջապէս. Ձեր գովելի և հաստատ նշանաբանին համեմատ զձեզ հարուածել փորձողներուն հետ ո՛չ—ծաղեալ քաղաքավարութեամբ, լուրջ անկեծութեամբ, ճշգրիտ Հայու հարազատութեամբ և մեղմօրէն վարուեցաք ու կըվարուիք միշտ:

Արդ՝ Պատ. խմբագիր, Ձեր (քողեալ) տաղանդ պարձեալ կըսեմ, ահա վերոյիշեալ անժխտելի ճշմարտութեամբ էր որ փայլեցաւ և պիտի փայլի ի զայրացումն [illegible] և ի պարծանս [illegible]:

[illegible]

Իզմիր, 14 Փետր. 1884

—

Ներկայս, 15/27 Փետր. 1884

Տէր-Խմբագիր,

Արշալոյսի վերջին թիւն ՆԺԴԵՀ ստորագրութեամբ մէկ յօդուածին մէջ, էջը ԲԵ խնկարկուներու խումբի մ'անունները մէջ բերած ժամանակ զիս ալ յիշած է. սակայն Գ. Նժդեհ մեծապէս կ'սխալի, իմ ԼՈՅՍի կարճատև թղթակցութեանս միջոցին գրածներս հրապարակի վրայ կեցած են, որոնցմէ ոչ մէկը կարծեմ [illegible] հոտ առած է՝ բաց իրմէ. որչափ սպրսուելու՝ նոյնքան և թերևս աւելին գովարանելու մէջ կծծի լինելով, և ո՛ր և իցէ նպատակաւ մէկը կամ միւսը գոված կամ պարսաւած չ'լինելով՝ զարմացայ, զարմացայ մանաւանդ երբ տեսայ որ Ձեր Մեծապատուութիւնն առանց դիտողութեան անցած էք, Դուք որ մասն շատ լաւ կ'ճանչնաք զիս և գիտէք որ ինչ անկախ բնաւորութեան տէր մէկն եմ, և ոչ մէկը կարող է զիս իբրև խնկարկու կամ գործիք ծառայեցընել, ամեն մարդ ազատ է իւր հաշւոյն գործելու առանց այս ու այն մէջ նետելու կամ մ'ա ու նա պղծելու. և եթէ այս բառերովս գո՛հ չ'ըլլար, թող հաճի անգամ մ'իմ վերջին գրութիւնս աչքէ անցնելու ԼՈՅՍի մէջ, որմէ շատ կրնայ հետեւցնել իմ սկզբանցս ազատութիւնն ու բնաւորութեանս անկախութիւնը:

Տէր-Խմբագիր, խնդրելով որ իմ այս առաջին և վերջին պատասխանս Արշալոյսի մօտաւոր թուով հրատարակելու շնորհն ընէք

Մնամ միշտ եայլն

ԽԱՆԴՈՒՆԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԼՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

—

Փարիզի մէջ Լէոն Սէ ճառախօսութիւն մ'ըրած է մօտերս, նիւթ ընտրելով իրեն սոյն վերնագիրը։ Սոյն ուշադրութեան արժանի բանախօսութեան գլխաւոր կէտերն արժան կը համարինք մեր ընթերցողաց ներկայել։ Խօսքն սկսելով՝ Լէոն Սէ ընկերվարութեան խնդիրին տեսակէտով Ալմանիոյ կուսակցութիւններուն կացութիւնը կը ճըշդէ հետեւեալ կերպով.

«Պայքարն սկսած է սաստիկ եռանդով։ Մէկ կողմանէ, յեղափոխական ընկերվարութիւնն իր ծայրայեղ նպատակները կըհրատարակէ։ Այսինքն կուզէ որ մարդկային ընկերութեան կազմակերպութիւնն ուրիշ ձեւի մը տակ վերաշինուի, կուզէ որ Թօչակի երկաթեղէն օրէնքը ջընջուի, դրամագլխին լուծը ջախջախուի, վարձու կամ չահու բաշխման նոր եղանակ մը հընարուի, և կը յայտարարէ թէ այդ ծրագրոյ գործադրութիւնը միմիայն յեղափոխութիւնով կըրնայ ըլլալ։

Միւս կողմէ կարծեցեալ պահպանողական ընկերվարութիւնն ինքզինքը կարող կը յայտարարէ լուծել ընկերական խնդիրն այն բարեփոխութեանց միջոցաւ զորս կրնան իրականացնել կառավարութեանց գործիքները, և կըկարծէ թէ պէտք կրնայ զսպել չահուց հակառակութիւնները բռնի միջոցներով։ Կառավարական բռնութիւնը կը կարծէ թէ պիտի կրնայ վերաշինել ընկերութիւնն այնքան հիմնապէս՝ որքան կըկարծէ ընել յեղափոխական բռնութիւնը։ Երկուքն ալ ազատութիւնը կըխափանեն, հոս՝ ի նպաստ յեղափոխութեան և հոն՝ պաստ կառավարութեանց։

Երկուքին մէջտեղ՝ միջին դըպրոց մը կըջանայ համոզել ժողովուրդներն ու կառավարութիւնները, թէ պէտք չէ երթալ երկու ծայրայեղութեանց ո՛չ միոյն և միւսին ծայրը։ Կըխոստովանի որ սահմաններ կան կառավարական պաշտօններու մէջ, բայց այդ սահմանները կը տարածէ ճանչելով թէ, պետութիւնը քաղաքացիներու ապահովութիւնն երաշխաւորելու տեղ՝ ուրիշ հոգեր պէտք է ունենալ։ Վերջապէս այս դժուար խնդիրներու վրայ եղած պայքարին առջեւ նախնի տնտեսագիտական դպրոցը միշտ պահպանողական դիրք մը բռնած է, որոյ վրայ կը յարձակին ամեն կողմէ, և որ կըպահանջէ զի որոշում մ'ըլլայ՝ պետութեան ամենակարողութեանն յանձնելու նուազ տարածուած արտօնութեանց հիման վրայ։»

Ալմանիոյ մէջ Պետական ընկերվարութեան (սօսիալիզմ տ'Էթա) ներկայիչն է Պիզմարք իշխանը։ Մեծ դիւանագէտը քրիստոնեայ պահպանողական ընկերվարականաց դպրոցին հակած է։ Այս ընկերվարականք Պետութեան և Եկեղեցւոյ միութեան մէջ գտած ըլլալ կըկարծեն ընկերական խնդրոյ լուծումը։ Եկեղեցին ամեն ուրեք հնչտիւ կընէրքնածի բարեգործութեան հաղարաւոր ձեւերու ներքև։ Դալով Պետութեան, տրոց հաւաքման և ելմտական աղբիւրներու գործողութիւններն իր ձեռքն ունենալուն պատճառաւ՝ դիւրաւ կըթափանցէ ազգին ներքին կենաց մէջ։ Երկուքն ալ դոյացած են դրեթէ դաշնակցելու համար իշխողական և պաշտպանողական միաձայն գործողութեան մը մէջ։ Արդ, քրիստոնեայ ընկերվարականք՝ կը պայքարին Ատամ Սմիթի և Ժան Պաթիսթ Սէի ազատական տնտեսագիտական դպրոյին դէմ այնքան եռանդով, որքան կըպայքարին ընդդէմ անգլիական քաղաքական—ազատական դպրոցին որ ամբողջ Եւրոպայի մակերևոյթին վրայ Ֆէօտալ-Իւնքերական կառավարութեան դրութիւնը տարածեց։ Այսու հանդերձ Պիզմարք գիտէ իշխել բոլոր իր դաշնակիցներու վրայ իր բարձր հանճարով։ Նորա նպատակը չատ աւելի բարձր է քան իրենցը։ Անոր ուզածն է հիմնել ալմանիական կուսակցութիւնը, ալմանիական միութիւնը, վերջապէս Ալմանիան, իր կայսեր բացարձակ զօրութեամբ։ Թէ ի՛նչ կըսէ Լէոն Սէ այս մասին, ահաւասիկ։

«Նախ պէտք է Բունտեսշտաատ(1) տկարացունել ի նպաստ կայսրութեան, և առ այդ յաջողելու համար, հարկ է տրոց ամենէ առատ աղբիւրները կայսրութեան ելումուտքին մէջ մուծանել՝ մասնաւոր պետութեանց ելումուտքէն առնելով։ Յետոյ պէտք է յեղափոխականները ջախջախել ի նպաստ կառավարութեան, հզօր կերպիւ կեդրոնացեալ ի Պէրլին, պէտք է գոհունակութիւններ տալ հողամշակ գործաւորներուն, որք պահպանողական կուսակցութեան զօրութիւնն են, և պահպանել անոնց աշխատութիւնը մաքսի իրաւանց միջոցաւ, պէտք է վերջապէս կարգի մը դնել արհեստաւոր գործաւորները, զորս ընկերվարութիւնը կուզէ բանակել պաշտպանելով զիրենք ընդդէմ դրամատիրաց և ընդդէմ անոնց՝ զորս կըկոչեն չարժուն դոյից դրաւիչներ, այս պարագան չատ հաճելի պիտի թուի հողատիրաց համար, որք խիստ չատ պարտքերու տակ ճնշուած են։»

Մէկ խօսքով պէտք է նոր խմոր մ'ընել չահերը և ամեն կողմ նուաճել։ Ազատ փոխանակութիւնը միջազգային չահեր կըստեղծէ, սահմանագլուխները կընուաստացունէ, մասնաւոր կամ անձնական նախաձեռնութիւնները կը դրդէ և մտաց ազատութեան կըմղէ։ Ուրեմն Պիզմարք իշխան, որ Ազատ Փոխանակութեան կուսակից մ'էր, Բունտեսշտաատական մը, այսինքն առեւտուրը պաշտպանող դրութեան կուսակից մը պիտի ըլլայ։ Պիզմարք, 1871ին Ֆրանքֆօրթի դաշնադրութեան համար բանակցութեանց միջոցին, առեւտրական դաշնադրութիւն մը պահանջեց Ֆրանսայէն, զոր մերժեց Թիէր։ Այսօր կարելի եղածին չափ մաքսային տուրքը կը բարձրացունէ, կը մերժէ օտար վաճառքները, և գերմանական ուղիներով ներածուող վաճառաց սակագինը ջնջելու համար՝ երկաթուղիներ ծախու կառնէ ի հաշիւ կայսրութեան։

Սակայն Պ. Լէոն Սէ իւր ճառին մէջ մանրամասն կերպով չըլուսաբանէր այս խնդիրը, այլ միայն կը յաւելու.

«Հաւանական է որ, Պիզմարքին օրէնքները պիտի դիւրացընեն դաղղիական, անգլիական և իտալական արհեստական մըրցումն, որ կըլլայ աշխարհիս հըրապարակաց վրայ, ալմանական արհեստին հետ։ Կան հրատարակիչներ, որք խիստ հեռուն կերթան ապագային վրայ ըրած իրենց տեսութեանց մէջ, և որոց յոռետեսութիւնը չափազանց է։ Ասոնք կը կարծեն թէ, ալմանական քաղաքակրթութիւնը սպառնացեալ է և ընկերվարութեան ճիրաններուն մէջ գլորելու վտանգին ենթակայ, եթէ անմիջական զգուշութիւնք ձեռք չառնուին, ու եթէ Պիզմարք իշխանը չընշմարէ՝ որ իրեն դէմ նոր զէնքեր կը հայթայթէ երբ կը կարծէ թէ ժողովրդային խըլըրտող ամբոխներուն՝ իւր դէմ ուղղած զէնքերը կը խորտակէ։»

Հանրի Հէն գուշակած է թէ «Ալմանիոյ մէջ եղերական տեսարան մը տեղի պիտի ունենայ, որու մօտ դաղղիական յեղափոխութիւնն ոչինչ պիտի ըլլայ։»

Իր բանախօսութեան վերջին մասին մէջ Պ. Լէոն Սէ կըխօսի Իտալիոյ պետական ընկերվարութեան վրայ։ Այս երկրին մէջ վերջին ծայրն հասած ընկերվարութիւն մը չկայ, բառն իր բուն նշանակութեամբն ըմբռնելով։ Զանազան խրոզութեանց մասին պետութիւնն հասարակութեան տրամադրութեան կըհետևի, այսու հանդերձ մասնաւորաց նախաձեռնութեան չըհպատակիր։ Եթէ պատահի այդ կերպ նախաձեռնութիւն մը, կուզէ անոր գործադրութիւնը քաջալերել միայն։ Տնտեսական գիտութիւնը մեծ յարգ ու պատիւ ունի Իտալիոյ մէջ։ Աստ ևս ուշադրութեան առարկայ գիտութիւն մը եղած է այն, որոյ՝ թէև չեն ուրանար սկզբունքներն՝ այլ կուզեն ճչտել և ստուգել։

Գաղղիոյ մէջ ևս այս չարժումն սկսած է, տնտեսական գիտութիւնն օրըստօրէ ծաւալում դըտնելու վրայ է այս երկրին մէջ։

Լէոն Սէ իւր խօսքը կը վերջացնէ հետեւեալ կերպով.

«Փարիզեան ընկերվարականը, որ կը խնդար գործաւորն իւր փոքրիկ տան դրյատէրն ընել փորձողներու փաստաբերութեանց վրայ, պինդ էր իւր հաւատոյ մէջ, վասնզի պէտք է մերժել դոյատէր ընելէ զանոնք՝ որք չեն հաւատար դոյից։ Բայց մենք, որ հաստատ համոզմամբ կը հաւատանք դրամագլխոյ և ստացուածոց, իբր երկու միակ միջոց մարդկային ընկերութեան բարձրացման, կը պարտաւորինք ընդունիլ, որ պետութեան պարտաւորութիւններէն մին է տարածել բոլոր այն ջանքերն ու ձգտումներն՝ որք կ'առաջնորդեն խնայողութեան և ընկերական դրամագլխոյ յաւելման։ Խնայողութիւնը չատ ձեւեր կառնէ, կան խնայողական արկղեր դրամի համար, ասոնք կը զանազանին, իրենց դիզած փոքրիկ դրամագլխոյ գործածութեան եղանակին մէջ։

Ամենէ հիմնական խնայողական ձեւն, այսինքն այն որ կրնայ սկզբնական համարուիլ, և որ կրնայ կոչուիլ սկզբնական արկղ՝ որոյ չուրջը կըհաւաքուին հետզհետէ խնայողական միւս բոլոր հաստատութիւնք, փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւնն է։ Պետութիւնը կըպարտի հաստատ զբաղում մ'ընել իրեն խնայողական արկղերն և փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւնները, ի հարկին կրնայ օգնել անոնց վարչական կազմակերպութեան, ո՛չինչ ստուգիւ կրնայ երկիւղ տալ այս պարագան՝ որևէ տընտեսագէտի մը, բայց սա պայմանն ալ հարկ է՝ որ յարգուի անհատական ազատութիւնն և չընուազի քաղաքացւոց վստահութիւնն իրենց անձնական գործողութեանց զօրութեան մէջ, քանզի միշտ կըպարտաւորինք կրկնել ինչ որ Պ. Կօշէն կըսէր իր Էտիմպուրկի ճառը վերջացուցած ատեն թէ «եթէ պատմութենէն բան մը սորվեցանք, կրնանք ըսել, որ անհատին առինքն ունեցած վստահութիւնն և պետութեան կողմանէ բնական ազատութեան յարգանքն հարկաւոր պայմաններն են՝ պետութեանց զօրութեան, ընկերութեանց բարգաւաճման և ժողովրդոց մեծութեան։»

THE LONDON PHARMACY

ԴԵՂԱՐԱՆ ԼՈՆՏՕՆ

Ճ. ՄՈՒՌ ԵՒ ԸՆԿ.
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ՔԻՄԻԱԳՈՐԾՔ
Ի ԶՄԻՒՌՆԻԱ

MOORE'S.—Glycerine and Honey Jelly։ Ձեռները, երեսը և մանաւանդ մորթը կակուղցնելու և տաքէն ու հովէն առթուած ամեն կերպ արիւնայուզութիւնները անհետացնելու։

MOORE'S,—Effervescing Saline։ Ախորժահամ և սոդաբոյր դեղ՝ ընդդէմ մաղձային զգացմանց, անմարսողութեան, գլխացաւի և ստամոքսի ամեն անկարգութեանց։

MOORE'S.—Alcool d'Opheline Febrifuge Indien։ Այս դեղը յանձնարարուած է մասնաւորաբար այն երկիրներուն համար ուր ընդմիջական տենդերը կ'տիրեն (fievres intermittentes)։

MOORE'S.—American pick-me-up Bitters։ Այս դեղը ուժաբեր ստամոքսային և ախորժակաբերէ։

MOORE'S.—Guerison speciale(patent)։ Քոսոտութեան (gale) և ուրիշ հիւանդութեանց չանց ու ձիոց համար։

MOORE'S.—Chlorodyne։ Որովայնապնդիչ, քրտնաբեր, մեղմիչ և ամոքիչ, ընդդէմ փորլուծութեան։

MOORE'S.—Callicura։ Դիւրին և հաւաստի ապաքինութիւն կոշկոռներու։

B. DIOGENIS & Co

—o—

Վ. ՏԻՕԺԷՆԻ ԵՒ ԸՆԿ.

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՏԻՕԺԷՆԻ ԵՒ ԸՆԿ.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՃԱՌԱՀԱՆԴԷՍ
ԶՄՐԱՆ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆՑ

Խիստ չափաւոր գիներով ի վաճառ դրուած են սև և գունաւոր ամենագեղեցիկ մետաքսեղէնք, Լիոնի ընտիր թաւիշներ, միահարթ և գծաւոր Սաթէններ, սև և գունաւոր ամենէ նորաձև Վէլվէթներ։

Կանանց, փոքր աղջիկներու և տղայոց համար ամեն կերպ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԸ, զորօրինակ Մանթօները, պատրաստ հանդերձները, Քօսթիւմները, Փէնեօառները, Մանթէլները, Մօտայի վերաբերեալ ամեն հանդերձեղէնները, ներմակեղէնները, Ժիւպ Փիւռօնները, ասոնք ամենքն ալ ունին այն մասնաւոր վայելչութիւնը՝ որ միշտ նշանաւոր ըրած է մեր գործարաններու հաստատութիւնները։

Նշանաւոր են բօլոներու համար նորանոր և այժմու նորաձևութեանց համապատասխանող նիւթերը, քթանեղէնները (լինօ), կտաւները, և ամեն տեսակ բեհեզներ որք մեր վաճառատունն ի հանդէս դրուած են։

Ունինք նոյնպէս հազարաւոր տեսակ հիւսիկէններ աժան գիներով, որոցմով կրնայ խիստ վայելուչ և ճաշակաւոր Թուալէթներ և Ռօպաներ չինուիլ։

ԱՆՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ

Տանթէլներ, զարդեր, ասեղնագործութիւններ, ծալքեր, երիզ և ժապաւէններ, ...ներ, ծաղիկներ, փետուրներ, փեղղերներ, քօրսէներ, վզնոցներ, ..., ..., գուլպաներ երկար և կարճ, ..., ... և ...

Բարիզի և Լոնտրայի առաջին կարգի վաճառատանց ամեն տեսակ անուշահոտութիւններ, օծանելիներ, ..., ... և ...

Բոլոր այս նիւթերն ու վաճառքներն արժանի են ուշադրութեան իրենց զանազանութեամբը, ընտրութեամբն ու աժանութեամբը։

(1) Բունտեսշտաատ կըկոչուի այն քաղաքական կարծիքը՝ զոր ունի Ալմանիական կուսակցութիւն մը։ Այս կուսակցութիւնը կըփափաքի որ Գերմանական կայսրութիւնը կազմող պետութիւններն իրենց անկախութիւնն ու իրենց յատուկ հաստատութիւնները պահեն։ Ծ. Խ.

THE

LIVERPOOL & LONDON & GLOBE

INSURANCE COMPANY

ԼԻՎԸՐԲՈՒԼ և ԼՕՆՏՕՆ և ԿԼՕԲ

ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Աշխարհիս մէջ գտնուած հրդեհի ապահովական ընկերութեանց

ՄԵԾԱԳՈՅՆԸ

Դրամագլուխ ի պատրաստի 6,679,175 Սթր. ոսկի
1881 տարեկան հասոյթ 1,632,484 » »
Ընկերութիւնը հիմնուելէն ի վեր վճարած կորուստը
17,742,921

Անսահման պատասխանատուութիւն բաժնեկիցներու

—o—

Այս ընկերութիւնը կապահովէ հրդեհի դէմ թէ՛ Իզմիրի և թէ՛ շրջակայից մէջ շէնքեր, կահկարասիներ, անշարժ գոյքեր, ապրանքներ, գործարաններ եւն. Անգլիական ամենէ մեծ ապահովական ընկերութեանց պայմաններուն համեմատ։

Ընկերութիւնը կապահովէ նաև կեանք, աղջկանց օժիտ, ցկեանս եկամուտ, (rente viagère) եւն եւն

Ապահովելոց տրուած վերջին բաժնեգինք (շահու բաժանումով միասին) $1\frac{3}{4}$ % եղան, տարեկան ապահովեալ գնոյն վրայ։

Գործակատար
ՃՕՆ Տ' ԱՆՏՐԻՒ

Ֆրանկաց թաղ, Անթուան տ'Անտրիայի Ֆէրխանէն
Ապահովիլ ուզողը կրնայ դիմել նաև Եօլ-Պէտէսթէն Փոխ Գործակալը Ս. Սպարթալեան եղբարց սեղանատունը։

EUGÈNE DE FRANCONY
A BORDEAUX

—

ԷՕԺԷՆ ՏԸ ՖՐԱՆԳՕՆԻ
Ի ՊՕՐՏՕ

—

Վաճառատուն ընտիր Բօրտօ գինեաց

Այս վաճառատան գինեները համբաւաւոր են իրենց ընտրութեամբն ու ազնուութեամբ, գնոց չափաւորութեամբն ու անխարդախութեամբ։

Իզմիրի մէջ այս վաճառատունն իր ներկայացուցիչն ունի Ց. Գ. Վէմեան, Ֆրանկաց թաղ, Վիթէլլի Նոր Փէրխանէն։

Կրծախուին նաև Պօրտօյի ամենաընտիր տեսակ գինիներ, Բիւրասօ Մալագա, Վէրմութ, Շէրի, տեսակ տեսակ Շամբանեաներ ամէնքը խիստ չափաւոր գիներով։

Սէլամիկի ամենաընտիր Նէ...բօ գինի 1/4 մէճիտ օխան։ Այս գինին մասնաւորապէս յանձնարարուած է քաղաքիս նշանաւոր բժիշկներուն կողմանէ, իբր խիստ սննդարար և ուժաբեր։

Գնել ուզողը կրնայ դիմել նաև առ Կ. Մրքելեան, Ռուպլէ Պէտէսթէն։

LONDON & LANCASHIRE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՈՍԿԻ
1,852,000

ԴՐԱՄԱԳ. ՊԱՀԵՍՏԻ
ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ
232,918

ԼՕՆՏՕՆ ԵՒ ԼԱՆԳԱՇԱԵՐ
ՀՐԴԵՀԻ
ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Այս ընկերութիւնը որ հաստատուած է 1862ին կապահովէ միմիայն հրդեհի վտանգներու դէմ։
Հաստատակաց շէնքերու համար 0/0 20 զեղչ կըլլայ։
Ընդհանուր գործակալք և փոխանորդք Զմիւռնիոյ և Վիլայէթին միւս քաղաքաց համար։

ՖՐԱՆԿԻԱ և ԶԱՄԱԳՕՓՈՒԼՕ
FRANGHIA et ZAMACOPOULO

Դրամատնակ Նուվան օղլու խան թիւ 3 Այլի-Եօրկիի մօտ։
Ապահովուիլ ուզողը կրնայ դիմել նաև Բուպլէ Պէտէսթէն Ց. Գերձակեան եղբարց դրամատնակը։

ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ ՏՊԱՐԱՆ

Ի ՍԻՎԻԼԻ ԽԱՆ ՎԵՐՆԱՑԱՐԿ ԹԻՒ 17

գործակալութիւնք

ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

QUEEN ☞ Թագուհին Ապահովական ընկերութիւնը կապահովէ կեանք, ցկեանս հասոյթ (rente viagère) և աղջկանց օժիտներ մասնաւոր և օգտակար պայմաններով։— Կապահովէ նա հրդեհի դէմ շէնքեր, կահկարասիք, անշարժ գոյքեր, ապրանքներ եւն եւն. թէ՛ Զմիւռնիոյ և թէ՛ շրջակայ գիւղերուն մէջ առաւելագոյն օգտակար պայմաններով նոյնպէս նաև փոքր Ասիոյ, Սուրիոյ, Քարամանիոյ Յունաստանի, Ռումանիոյ և Ռումէլիի գլխաւոր քաղաքաց, Միջերկրական, Յոնիական, Արշիպեղեան կղզեաց մէջ, թէ ուղղակի հերուս և թէ իր Փոխ Գործակալաց միջոցաւ, որք Զմիւռնիոյ Ընդհանուր Գործակալութենէ կախումն ունին։

RELIANCE ☞ Վստահութիւն ծովային Ապահովական ընկերութիւնը կապահովէ շոգենաւներու յանձնուած Ապրանք և Ոսկի՝ ծովային արկածներու և վտանգներու դէմ, թէ Զմիւռնիայէն ուրիշ տեղ ղրկուած ատեն և թէ օտար նաւահանգիստներէն Զմիւռնիա փոխադրած ատեն. Նոյնպէս փոխադրամիջոց Միջերկրական ծովու մէկ նաւահանգիստէն ուրիշ մը փոխադրուած ժամանակ։

Զմիւռնիոյ մէջ գիները խիստ չափաւոր են։
Կորուստները անմիջապէս կը վճարուին Զմիւռնիոյ կամ Անգլիոյ մէջ ապահովելոյն կամքին համեմատ։

ԲԱԶՄԵՆԵԱԿ Ֆրանկաց թաղ Բաքնօբուլօյի Ֆէրխանէն թիւ 2 և 3
ՃԻՒՂ Բէշտիմալճըլար պաշի Սէֆէրեան խանի վերի յարկը թիւ 3
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ
Ճօն Ա. Ա. Կու

Ապահովել ուզողները կրնան նաև դիմել Սէֆէրեան խանին քով Նաւյեաններու մաղազան ուր կը գտնուի
ՓՈԽ ԳՈՐԾԱԿԱԼ
Յ. Կ. Հիւսնեան

Մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել վերոյիշեալ խանին վերի յարկը թիւ 3 մասնաճիւղին
ՏՆՕՐԷՆ
Բիքէր Ռ. Կուի

QUEEN Ընկերութիւնը իւր 2,000,000 Անգլիական ոսկոյ դրամագլխին հետ միասին ունի նաև բաժնետերց ԱՆՍԱՀՄԱՆ երաշխաւորութիւնը, որով կատարեալ վստահութեան արժանի է։

Ընդ. Գործակալը ՃՕՆ Ա. Ա. ԿՈՒ լիազօր արտօնութիւն ունի ընկերութեանց դէմ եղած որև է գանգատանաց և խնդրանաց պատասխանել և եղած կորուստները ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ վճարել։

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ QUEEN ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Այտըն – Ա. Արգոստոլիտիս
Աթինա – Սուրսօք Լութֆօլլահ Բաստ
Ալեքսանդրէթ–Պէլֆանթէ և Քօթօնի
Պէյրութ – Ե. Տ. Սուրսօք
Մաղնիսա – Մ. Տիամանտօբուլօ
Մէրսին – Ե. Բաստ և Ընկ.
Նաքիլի – Ա. Սարունձու օղլու

Սուսամ – Լէօն Միսիր
Թիրէ – Պ. Խաչպալօղլու
Խասէմիշ – Սոկրատ Հ. Անտրէու
Մէնէմէն – Տ. Զ. Մէյմար օղլու
Հին Ֆօչա – Բ. Վասիլիու
Նոր Ֆօչա – Գրի. Հաճի Անաստասիու
Պայընտըր – Հաճի Ափրամ Լիվանիտիս

Ուրլա – Եօր. Միխայիլու և Ընկ.
Նոր Եփեսոս–Ալեքս. Միխայլօբուլօ
Տիքէլի – Դ. Ն. Սինատինօս
Չէօշմէ – Ալֆօնս Միշէլ
Մաքրի – Ս. Սարաֆիանօս
Մուղլա – Եւստր. Հաճի Քիրիաքօ
Քասապա – Յակոբ Ճէմպիրճեան

Տէտէաղաճ – Եղբարք Ֆիմերէլի
Ռոտոս – Ա. Պարման
Լիմնօս – Ի. Վ. Լամբրիտիս
Միտիլլի – Եօան. Թէօտօսեատիս
Սարըզ – Արթիւր Թրիկօն
Սիմի – Ն. Բէթրիտի որդիք

Ամեն գործակալութիւն իւր մասնաւոր ճարտարապետն ունի. Զմիւռնիոյ Ընդհ. Գործակալութեան ճարտարապետն է Մ. ՆԻՔՕԼԱ ՄԱՆԷԹԱ.

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ RELIANCE ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Տէտէաղաճ – Եղբարք Ֆիմերէլի
Կէլիպօլու – Մ. Օտօնի
Եօրի – Ա. Գ. Թիւան և որդիք
Քէօսթէնճէ – Ի. Ա. Սէնիս
Լառնաքա – Ի. Զիրիլի և որդիք
Լէմիսօս – Խր. Խրիստեան
Մաքրի – Ս. Սարաֆիանօս
Մէրսինա – Ն. Թաթարաքիս

Միտիլլի – Ի. Թէօտօսիատիս
Բիրէա } Ն. Բանաս
Աթէնք }
Բիրղոս – Ն. Տիմաքօբուլօս
Ռոտոս – Անթ. Պարման
Ռեթիմնօ – Ն. Ռոսի
Թէսաղօնիա – Մաթալօն և որդիք
Սամսօն – Տ. Մուրատեան

Սիմի – Ն. Բէթրիտիս և որդիք
Թէնէտօս – Ն. Քոսթանթինիտիս
Թրիփօլի – Ալ. Քայէֆիլիս
Թուլչա – Եղբարք Թէօտորօֆ
Վաթի – Ա. Ի. Միսիր
Ուրլա – Ե. Միխաիլու և Ընկ.
Վառնա – Անժ. Տիւրօնի
Այվալըք – Մ. Թ. Արգոսթօլէլիս

Ալեքսանտրէթ–Պէլֆանթէ և Քաթօնի
Ալաշէհիր – Տ. Վլասօս
Պէյրութ – Ն. Տ. Սուրսօք
Պուրկազ – Ա. Տուրօնի
Պրուսա – Ի. Ա. Սէնիս
Քալամի – Վիքթօր Զան
Իրաքլիօն – Ե. Քօրսիս
Հանիա – Ա. Բրէյ

Քարլովասի – Ի. Տ. Եուանիտիս
Չէօշմէ – Ալ. Միշէլ
Կորնթոս – Թէօֆ. Ռէնալ
Քէրքիրա – Սթ. Միքրուտաքիս
Քօսօ – Ք. Եանուլիս
Տարտանէլ – Օսքար Միսիր
Քալիմնօս – Մանիկիս և Ընկ.
Ադալանտա – Ալէքս. Միխայօբուլօ